

Wioletta Szymańska

Akademia Pomorska
Słupsk

SPECJALIZACJA LOKALNEJ DZIAŁALNOŚCI GOSPODARCZEJ MIAST POMORZA

LOCAL SPECIALIZATION OF BUSINESS ACTIVITY IN THE TOWNS OF POMERANIA

Zarys treści: W artykule podjęto próbę określenia i analizy specjalizacji miast Pomorza na podstawie wskaźnika Florence'a. Podejście takie uwarunkowane zostało zwiększającą się rolą sektora przedsiębiorstw w działalności miast i jednocześnie niedogodnością statystycznej analizy według struktur pracujących. W efekcie określono natężenie specjalizacji miast, która zmniejsza się wraz ze wzrostem wielkości ośrodka oraz określono jej kierunek, który jest uwarunkowany częściowo przez wielkość miasta, jego miejsce w hierarchii administracyjnej oraz położenie w przestrzeni geograficznej z uwzględnieniem środowiska przyrodniczego.

Słowa kluczowe: wskaźnik Florence'a, działalność gospodarcza, miasta Pomorza, specjalizacja lokalna, metody badań w geografii

Key words: Florence indicator, business activity, Pomeranian towns, local specialization, methods of research in geography

Miasta, jako ośrodki skupiające największą liczbę podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, odgrywają bardzo ważną rolę w organizacji przestrzennej oraz rozwoju społeczno-gospodarczym określonych regionów. Badania dotyczące określania funkcji czy klasyfikacji funkcjonalnej ośrodków miejskich podejmowane były wielokrotnie. Najczęściej odwoływano się do struktury zatrudnienia lub struktury pracujących w różnych jednostkach osadniczych oraz nadwyżki pracowników w poszczególnych dziedzinach gospodarczych (Jerczyński 1973, Suliborski 1983, 1989, Broszkiewicz 1997, Matczak 1992, Rydz 1985, 1990, Kiełczewska-Zaleska 1972, Rajman 1962, Sokołowski 1992, Zajchowska 1967).

Ze względu na zwiększającą się niedogodność statystycznej analizy tych i innych mierników, które obecnie nie uwzględniają pracujących w podmiotach gospodarczych zatrudniających poniżej 9 osób, podjęto próbę określenia specjalizacji¹ miast

¹ W opracowaniu stosuje się termin „specjalizacja” na określenie nadwyżek działalności gospodarczej prowadzonej w jednostce miejskiej w odniesieniu do struktury zbioru miast całego wo-

Pomorza na podstawie liczby podmiotów gospodarczych według sekcji PKD. Za takim podejściem przemawia fakt, że ponad 95% podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze REGON w Polsce stanowią mikroprzedsiębiorstwa zatrudniające do 9 osób. W województwie zachodniopomorskim ten wskaźnik jest jeszcze wyższy, bowiem podmiotów najmniejszych jest tam około 96%. Nieuwzględnianie pracujących w tej grupie, kiedy upowszechnia się bardzo szeroka promocja rozwoju własnej przedsiębiorczości i samozatrudniania, powoduje, że wszelkie klasyfikacje analizy statystycznej mogą zawierać zbyt duże błędy i prowadzić do niewłaściwych wniosków. Zauważa się także niedoskonałość stosowanej statystyki REGON, jak chociażby brak konsekwentnych narzędzi egzekwujących zgłaszanie w urzędach statystycznych przez podmioty np. zaprzestania działalności (w szczególności zakładów osób fizycznych) czy jej zawieszenia, co powoduje znaczne opóźnienia w aktualności prezentowanych danych, uzupełnianych przez wymianę informacji z innymi instytucjami (np. jednostkami samorządu terytorialnego, ZUS czy Urzędem Skarbowym). Ponadto pewną niedogodnością jest przypisanie podmiotów mających swoje filie w różnych miejscowościach do miejsca – siedziby firmy lub przypisanie firmy do sekcji PKD według działalności głównej, pomimo prowadzenia przez nią również innych rodzajów działalności. Niemniej jednak wobec braku innych wiarygodnych zbiorów danych statystyka ta jako jedyna daje najrzetelniejszy obraz rozmieszczenia podmiotów gospodarczych w przestrzeni. Jej weryfikacja mogłaby się odbywać jedynie w postaci szeroko zakrojonych badań terenowych, które niejednokrotnie ze względu na zasięg prowadzonych analiz są niemożliwe do przeprowadzenia². Straty i nieścisłości statystyczne w rejestrze REGON wydają się nieproporcjonalnie mniejsze niż wynikające z niezaliczania pracujących w podmiotach gospodarczych zatrudniających poniżej 9 osób do statystyki, która również podlega tym samym zasadom prawnym. Biorąc pod uwagę powyższe, wydaje się uzasadnione podjęcie badań z wykorzystaniem jedynej dostępnej statystyki podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, jaką jest rejestr REGON.

W opracowaniu do określenia specjalizacji lokalnej zastosowano *wskaźnik specjalizacji lokalnej P.S. Florence'a*, który jest miarą względną i odnosi się do struktury podmiotów gospodarczych poszczególnych jednostek miejskich, czyli porównania nierównomierności tego rozkładu ze strukturą całego zbioru miast danego regionu. Nadreprezentatywność udziałów określonej działalności gospodarczej w danej jednostce świadczy o kierunku jej specjalizacji, a wielkość miernika o natężeniu i sile specjalizacji lokalnej. Do obliczeń zastosowano wzór (Runge 2006):

jewództwa, co wynika z założeń stosowanego miernika. W pewnym sensie można termin ten odnosić do funkcji gospodarczych, jakie pełni w regionie określone miasto, aczkolwiek uznano, że dany miernik może jedynie informować o funkcjach ośrodka, jeśli przyjmiemy znane z literatury geograficznej zakresy definicyjne funkcji miejskich, bowiem uznanie go za miernik funkcji mogłoby być pewnego rodzaju nadużyciem.

² Pełna lista wad i zalet możliwości wykorzystania rejestru REGON do badań naukowych wykraczałby poza ramy niniejszego opracowania, mogąc stanowić temat odrębnego opracowania naukowego.

$$W_{sl} = \frac{u_i}{U_i},$$

gdzie:

u_i – udział procentowy danej cechy w strukturze i -tej jednostki przestrzennej bądź obiekcie,

U_i – udział procentowy danej cechy w strukturze jednostki hierarchicznie wyższej³.

Badaniami objęto wszystkie miasta regionów nadmorskich⁴, w sumie 104, z tego odpowiednio w województwie pomorskim 42, a w zachodniopomorskim – 62. Struktura wielkościowa badanych ośrodków mierzona liczbą ich mieszkańców wskazuje na dominację miast małych, do 20 tys. mieszkańców (76% ogółu), których w województwie pomorskim było w 2006 r. 28, a w zachodniopomorskim 51. Mia-

Tabela 1

Natężenie specjalizacji lokalnej miast Pomorza według wielkości ośrodków miejskich w 2006 roku

Table 1

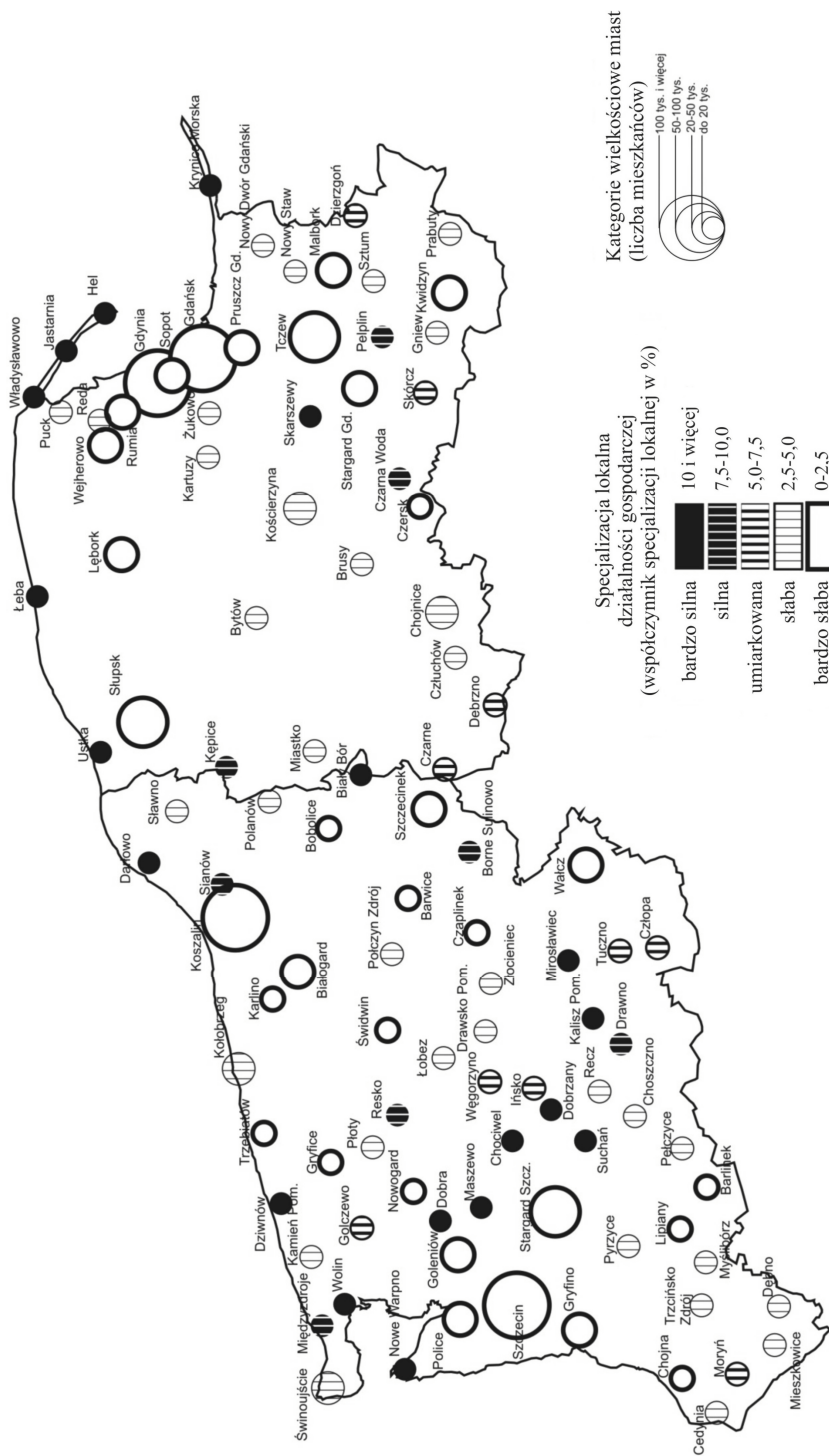
Intensity of local specialization in Pomeranian towns according to the dimension of towns in 2006

Stopień specjalizacji lokalnej	Liczba miast					
	woj. pomorskie			woj. zachodniopomorskie		
	miasta małe (do 20 tys. mieszkańców)	miasta średnie (20-100 tys. mieszkańców)	miasta duże (powyżej 100 tys. mieszkańców)	miasta małe (do 20 tys. mieszkańców)	miasta średnie (20-100 tys. mieszkańców)	miasta duże (powyżej 100 tys. mieszkańców)
Bardzo słaba	1	10	2	11	7	2
Słaba	13	2	-	17	2	-
Umiarkowana	4	-	-	6	-	-
Silna	3	-	-	5	-	-
Bardzo silna	7	-	-	12	-	-
Ogółem	28	12	2	51	9	2

Źródło: opracowanie własne

³ W opracowaniu dokonano obliczeń wskaźnika specjalizacji lokalnej odrębnie dla obu województw (tj. pomorskiego i zachodniopomorskiego), uznając za jednostkę hierarchicznie wyższą dane województwo. Punktem odniesienia dla struktury i -tego miasta była zatem struktura zbioru miast w danym województwie.

⁴ Granice regionów nadmorskich odnosi się do obecnych województw: pomorskiego i zachodniopomorskiego.

Ryc. 1. Nateżenie specjalizacji lokalnej działalności gospodarczej miast Pomorza w 2006 roku

Fig. 1. Intensity of local specialization of business activity in Pomeranian towns in 2006

Źródło: opracowanie własne

sta duże w analizowanej sieci osadniczej stanowiły niespełna 4%, a zaliczają się do nich: Szczecin i Koszalin w województwie zachodniopomorskim oraz Gdańsk i Gdynia w województwie pomorskim.

Przeprowadzone badania natężenia specjalizacji lokalnej miast regionów nadmorskich wykazują, że występuje bardzo duża zależność zarówno pomiędzy siłą specjalizacji i wielkością danego ośrodka⁵, jak i jego położeniem w przestrzeni badanych województw (tab. 1, ryc. 1).

Bardzo silną i silną specjalizacją lokalną charakteryzowały się małe ośrodki miejskie, położone głównie na wybrzeżu, na rolniczych obszarach Pojezierza Zachodniopomorskiego oraz w południowej części województwa pomorskiego. Jednostki te stanowiły 27% wszystkich miast regionów nadmorskich. Spośród tej grupy do miast o największych wartościach wskaźnika specjalizacji Florence'a należy zaliczyć: Jastarnię (41,6), Krynice Morską (32,6) i Hel (14,3) z województwa pomorskiego oraz Nowe Warpno (34,5), Dziwnów (27,9), Biały Bór (26,6), Chociwel (24,7), Wolin (16,4) i Darłowo (15,8) z województwa zachodniopomorskiego.

Wraz ze wzrostem wielkości ośrodka miejskiego słabnie jego specjalizacja lokalna. Świadczy o tym fakt, że wszystkie miasta duże i średnie regionów nadmorskich wykazywały jedynie słabe lub bardzo słabe natężenie specjalizacji lokalnej. Wielofunkcyjność jest bowiem, jak podkreśla wielu badaczy, charakterystyczną cechą dużych miast. Wraz ze wzrostem wielkości ośrodka zwiększa się liczba i różnorodność prowadzonych rodzajów działalności gospodarczej. Najmniejsze wartości wskaźnika specjalizacji miały: Szczecin (1,2), Stargard Szczeciński (1,3) i Koszalin (1,3) w województwie zachodniopomorskim oraz Starogard Gdański (1,4), Rumia (1,4) i Gdańsk (1,5) w województwie pomorskim.

Biorąc pod uwagę specjalizację lokalną według sekcji PKD, nie zauważa się już tak ścisłego związku z wielkością miasta, chociaż występuje dosyć istotna korelacja z lokalizacją w przestrzeni województwa. Związane jest to w dużej mierze z wykorzystywaniem możliwości lokalizacyjnych, w znacznej części uzależnionych od warunków środowiska przyrodniczego i położenia geograficznego.

Miasta mające nadwyżkę działalności w sekcji A (rolnictwo) stanowiły 18,3% ogółu badanych miast (tab. 2, ryc. 2). Należały do nich głównie ośrodki małe i dwa średnie (Gryfino i Lębork), które położone są na rolniczych lub leśnych terenach województw, np. na Równinie Słupskiej (Sławno), Wysoczyźnie Polanowskiej (Kępice), Wysoczyźnie Damnickiej (Lębork), Pojezierzu Bytowskim (Miastko), Pojezierzu Kaszubskim (Kartuzy, Żukowo), Pojezierzu Drawskim (Czaplinek, Złocieniec), Równinie Drawskiej (Drawno), Pojezierzu Choszczeńskim (Pełczyce), Równinie Wełtyńskiej (Gryfino) czy Równinie Nowogardzkiej (Nowogard).

Specjalizacja działalności gospodarczej w zakresie rybactwa (sekcja B) dotyczy 12 miast, z czego wszystkie (oprócz Ińska) położone są na wybrzeżu i związane z rybactwem morskim. W przypadku Ińska duży udział podmiotów z tej sekcji PKD wiąże się z warunkami przyrodniczymi, bowiem Ińsko leży nad jeziorem Ińsko (na terenie gminy występuje aż 10 jezior), ale również z tradycjami gospodarczymi, gdyż rozwój rybactwa datuje się w tym mieście już od połowy XVIII wieku. W okre-

⁵ Wskaźnik korelacji dla natężenia specjalizacji i wielkości miasta wynosi 0,97.

Tabela 2

Specjalizacja lokalna miast Pomorza według sekcji PKD oraz ich wielkości w 2006 roku

Table 2

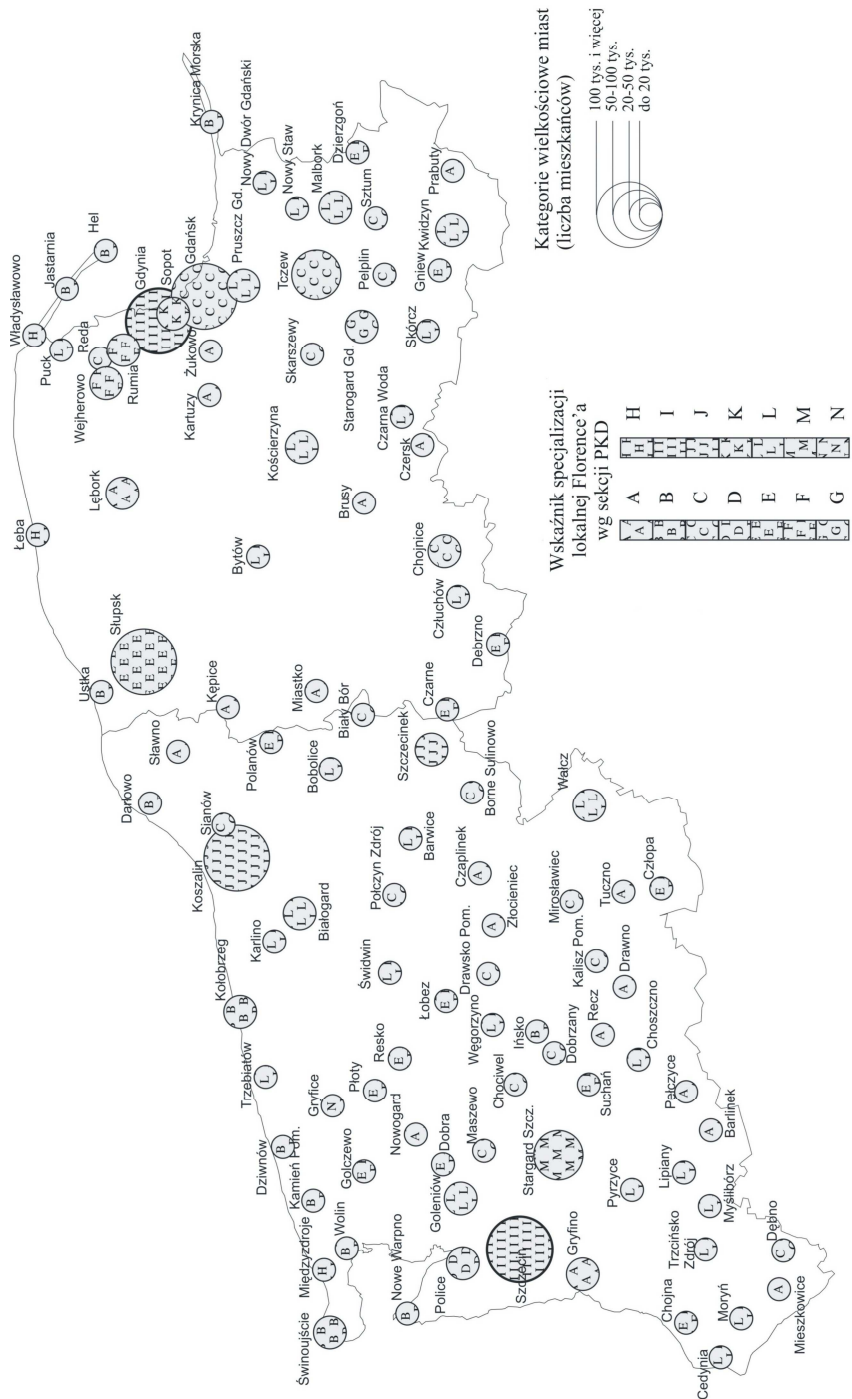
Local specialization of Pomeranian towns according to the section of the Polish Classification of Activities and the dimension of towns in 2006

Sekcje PKD ⁶	Liczba miast							
	woj. pomorskie				woj. zachodniopomorskie			
	małe	średnie	duże	razem	małe	średnie	duże	razem
A	7	1	-	8	10	1	-	11
B	4	-	-	4	6	2	-	8
C	4	2	1	7	11	-	-	11
D	-	-	-	-	-	1	-	1
E	4	1	-	5	9	-	-	9
F	-	2	-	2	-	-	-	-
G	-	1	-	1	-	-	-	-
H	2	-	-	2	1	-	-	1
I	-	-	1	1	-	-	1	1
J	-	-	-	-	-	1	1	2
K	-	1	-	1	-	-	-	-
L	7	4	-	11	13	3	-	16
M	-	-	-	-	-	1	-	1
N	-	-	-	-	1	-	-	1

A – rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, B – rybactwo, C – górnictwo, D – przetwórstwo przemysłowe, E – wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę, F – budownictwo, G – handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego, H – hotele i restauracje, I – transport, gospodarka magazynowa i łączność, J – pośrednictwo finansowe, K – obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej, L – administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenia zdrowotne, M – edukacja, N – ochrona zdrowia i pomoc społeczna, O – działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała

Źródło: opracowanie własne

⁶ Sekcje P (gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników) i Q (organizacje i zespoły eksteritorialne) pominięto ze względu na zanikomy udział podmiotów w gospodarce miast Pomorza (poniżej 0,005%), który mogłyby zawążyć na wielkości wskaźnika specjalizacji w sztucznie zawyżony sposób, przy braku podmiotów tego rodzaju w większości miast Pomorza.

Ryc. 2. Specjalizacja lokalna działalności gospodarczej wg sekcji PKD miast Pomorza w 2006 roku
 Fig. 2. Local specialization of business activity according to the section of the Polish Classification of Activities in Pomeranian towns in 2006
 Źródło: opracowanie własne

się powojennym założono tutaj Państwowe Gospodarstwo Rybackie. W jeziorze odławia się nie tylko różne gatunki ryb słodkowodnych, ale także raki.

Stosunkowo dużą grupę stanowią ośrodki miejskie cechujące się specjalizacją w górnictwie (sekcja C). W tym przypadku specjalizacja polega na istnieniu podmiotów gospodarczych zajmujących się głównie pozyskiwaniem kruszyw mineralnych, kamienia budowlanego, kamienia na różnego rodzaju wyroby (m.in. nagrobki, pomniki) i piasku. Wymienić można chociażby kopalnię kruszyw mineralnych „Torpol” w Chociwlu, która zajmuje się także eksportem pozyskanych minerałów. W Białym Borze działa kopalnia „Kruszyna” należąca do Koszalińskich Kopalni Surowców Mineralnych. W dużych ilościach występują np. złoża kruszyw naturalnych eksploatowane w okolicach Gdańska w kopalniach Borowiec, Borowiec I, Borowiec Pole Banino, czy złoża piasków kwarcowych do produkcji betonów komórkowych w Skarszewach.

Specjalizację w sekcji D (przetwórstwo przemysłowe) wykazały Police, które mają bardzo bogatą tradycję miasta przemysłowego. Zaznaczyć jednak należy, że pomimo wyraźnie dominującej roli tej sekcji, gdyż nadwyżki działalności gospodarczej w przetwórstwie przemysłowym występowały w 32 innych miastach województwa zachodniopomorskiego i 16 pomorskiego, to nie stanowiły one wartości najwyższych. Wśród miast dużych nadwyżkę tej sekcji miały Szczecin, Gdańsk i Gdynia, spośród miast średnich – Stargard Szczeciński, Pruszcz Gdański, Tczew, Rumia, Wejherowo, Goleńów, Gryfino, natomiast wśród małych m.in.: Dobra, Suchań, Biały Bór, Dobrzany, Kępice, Żukowo, Bytów czy Miastko (por. tab. 4). Ten rodzaj działalności nie stanowił jednak w tych miastach dominującej specjalizacji. Wpływ na to może mieć także fakt, że podmioty działające w przetwórstwie przemysłowym charakteryzują się stosunkowo dużą liczbą pracujących, dlatego nie są liczne. Kumulują jednak duży potencjał zatrudnienia i kapitału, dlatego też w zastosowanej metodzie mogą ulegać pewnemu osłabieniu funkcje związane z działalnością produkcyjną.

Sekcja E (wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz i wodę) stała się w 2006 roku działalnością relatywnie najsilniej reprezentowaną w 14 miastach (w tym w 5 w województwie pomorskim i 9 w województwie zachodniopomorskim). Wpływ na to mogą mieć zarówno postępujące procesy prywatyzacyjne, skutkujące zwiększoną liczbą podmiotów zajmujących się tą dziedziną, jak spadek liczby podmiotów działających w innych sekcjach. W tym wypadku należałoby wspomnieć chociażby o takich miastach, jak: Człopa, Płoty, Golczewo w województwie zachodniopomorskim, które do 1999 roku wykazywały specjalizację lokalną w sekcji A. W przypadku Słupska ważną rolę odegrały upadek przedsiębiorstw przemysłowych i utrata funkcji administracyjnej miasta wojewódzkiego, co spowodowało spadek liczby podmiotów przemysłowych i ograniczenie działalności w sferze administracyjnej, a jednocześnie zmianę rozkładu dominujących rodzajów działalności w strukturze podmiotów gospodarczych.

Specjalizacja lokalna miast regionów nadmorskich w kolejnych sekcjach nie jest już tak silnie reprezentowana. Z wyjątkiem sekcji L, w której znaczne nadwyżki działalności miało aż 27 miast, pozostałe są reprezentowane nielicznie. Specjalizacją w sekcji F cechowały się Wejherowo i Rumia, miasta wchodzące w skład urbanizującej się strefy aglomeracji trójmiejskiej. Handel i naprawy – sekcja G specjlizowa-

Tabela 3

Specjalizacja lokalna miast Pomorza według sekcji PKD oraz natężenia specjalizacji w 2006 roku

Table 3

Local specialization in Pomeranian towns according to the section of the Polish Classification of Activities and the intensity of specialization in 2006

Sekcje PKD ⁷	Liczba miast							
	woj. pomorskie				woj. zachodniopomorskie			
	bardzo silna i silna	umiarkowana	słaba i bardzo słaba	razem	bardzo silna i silna	umiarkowana	słaba i bardzo słaba	razem
A	1	-	7	8	1	1	9	11
B	4	-	-	4	4	1	3	8
C	2	-	5	7	8	-	3	11
D	-	-	-	-	-	-	1	1
E	-	3	2	5	3	2	4	9
F	-	-	2	2	-	-	-	-
G	-	-	1	1	-	-	-	-
H	2	-	-	2	1	-	-	1
I	-	-	1	1	-	-	1	1
J	-	-	-	-	-	-	2	2
K	-	-	1	1	-	-	-	-
L	1	1	9	11	-	1	15	16
M	-	-	-	-	-	-	1	1
N	-	-	-	-	-	-	1	1
Razem	10	4	28	42	17	5	40	62

Źródło: opracowanie własne

⁷ Sekcje P (gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników) i Q (organizacje i zespoły eksteritorialne) pominięto ze względu na znikomy udział podmiotów w gospodarce miast Pomorza (poniżej 0,005%), który mógłby zaważyć na wielkości wskaźnika specjalizacji w sztucznie zawyżony sposób, przy braku podmiotów tego rodzaju w większości miast Pomorza.

ła Starogard Gdański. Działalność hotelowo-gastronomiczna, czyli sekcja H silnie rozwinęła się w miastach nadmorskich – w Łebie, Władysławowie i Międzyzdrojach. W tym przypadku ma ona bardzo silne natężenie, co sugeruje wyjątkowe znaczenie tej funkcji w działalności analizowanych miast nadmorskich (tab. 3). Największe miasto województwa zachodniopomorskiego – Szczecin i jedno z największych w województwie pomorskim – Gdynia, pomimo bardzo słabej specjalizacji, wyodrębniły się jako relatywnie najsilniej reprezentowane w sekcji I (transport, gospodarka magazynowa i łączność), a sekcja J (pośrednictwo finansowe) określała specjalizację Koszalina i Szczecinka.

Sopot – najstarsze demograficznie miasto regionów i permanentnie wyludniające się – jest siedzibą wielu firm działających w zakresie obsługi nieruchomości, wynajmu i usług związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej (sekcja K).

Specjalizacja miast w sekcji L (administracja publiczna i obrona narodowa, obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenia zdrowotne) dotyczyła miast, które wykazywały słaby i bardzo słaby poziom natężenia specjalizacji. Należy mniemać, iż różnorodność prowadzonej w tych miastach działalności jest zbieżna z typowym rozkładem struktury branżowej działalności gospodarczej w regionach nadmorskich, lecz być może także z utrudnionym rozwojem w innych dziedzinach.

Sekcja M (edukacja) stała się dominującą działalnością w Stargardzie Szczecińskim, a sekcja N (ochrona zdrowia i pomoc społeczna) w Gryficach. W Gryficach powstał Zachodniopomorski Szpital Specjalistyczny wraz z Przychodnią Specjalistyczną, który świadczy usługi nie tylko dla mieszkańców miasta, ale także dla ludności z centralnego obszaru województwa zachodniopomorskiego. Szpital posiada nawet przyszpitalne lądowisko, co stwarza jeszcze większe możliwości obsługi pacjentów przywożonych z dalszej odległości. W otoczeniu tej podstawowej jednostki działa również kilkadziesiąt podmiotów prowadzących specjalistyczną prywatną praktykę lekarską. Sytuacja taka może być tłumaczona zwiększonym zapotrzebowaniem na tego rodzaju usługi klientów zagranicznych (szczególnie z blisko położonych miejscowości w Niemczech), którzy bardzo chętnie, ze względu na niski poziom cen, korzystają z usług stomatologicznych, ortopedycznych, protetycznych, okulistycznych i innych.

W celu precyzyjniejszego określenia specjalizacji działalności gospodarczej w miastach regionów nadmorskich podano w tabeli 4 wartości omawianego wskaźnika dla poszczególnych sekcji, w których wystąpiła nadwyżka w stosunku do rozkładu wojewódzkiego. Strukturę tę przedstawiono dla wybranych ośrodków według ich grup wielkościowych. Na uwagę zasługuje różnorodność sekcji wykazujących nadwyżki działalności, przejawiające się w wartościach wskaźnika Florence'a powyżej 1, w dużych i średnich miastach. Wartości wskaźnika bardzo do siebie zbliżone świadczą o braku wyraźnej specjalizacji którejs z sekcji i w pewnym stopniu określają wielofunkcyjność tych ośrodków.

Specyficzna sytuacja występuje w miastach małych o silnej specjalizacji, bowiem w wielu z nich obok dominującej specjalizacji w sekcji C można zauważyć drugą istotną – w sekcji A. W miastach nadmorskich, szczególnie rozwijających się w kierunku turystycznym, obok gospodarki morskiej uwidacznia się również bardzo wyraźnie sekcja H.

Tabela 4

Wartości wskaźnika Florence'a dla wybranych miast Pomorza według sekcji PKD w 2006 roku

Table 4

Florence indicator for chosen towns in Pomerania according to the section of the Polish Classification of Activities in 2006

Miasta	Sekcje PKD														
	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	
MIASTA DUŻE															
Gdańsk			1,37	1,13					1,03	1,02	1,16			1,01	
Gdynia				1,01					1,27	1,21	1,02				
Koszalin			1,24				1,01	1,04		1,34			1,03	1,21	
Szczecin			1,11	1,03		1,05			1,18		1,18				
MIASTA ŚREDNIE															
Stupsk	1,39				1,55		1,11		1,11	1,13	1,01	1,14	1,29		
Starogard Gdański	1,27					1,12	1,43			1,03		1,30		1,03	
Stargard Szczeciński	1,03			1,11		1,21			1,05	1,07	1,09		1,26		
Chojnice	1,51		2,84		1,21	1,01	1,18					1,77	1,45	1,41	
Łębork	1,78		1,10			1,17	1,19	1,06				1,45	1,01		
Pruszcz Gdański	1,13			1,32	1,54	1,35	1,13		1,10			1,56			
Kościerzyna	1,05				2,57	1,41	1,06					2,61	1,43	1,39	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Kwidzyn	1,33				1,21				1,10		1,24	1,56	1,15	1,21
Malbork							1,09			1,20	1,04	1,69		1,34
Tczew			1,84	1,23	1,25	1,16	1,06					1,08	1,07	1,12
Rumia				1,28		1,37	1,06		1,20	1,11				
Wejherowo	1,11		1,08	1,11		1,70	1,02					1,49	1,15	
Sopot										1,10	1,52			1,13
Goleniów	1,53		1,14	1,33	1,33	1,05			1,27	1,01		1,59	1,28	
Gryfino	2,12	1,23		1,27	1,11	1,66				1,03		1,38		
Police				1,71		1,54			1,06					
Świnoujście	2,81					1,15	1,82	1,37						1,13
Białogard	1,17				1,23		1,10					1,48		1,35
Kołobrzeg		3,46	1,03				1,03	3,10						1,04
Szczecinek				1,02		1,10		1,09	1,53				1,21	
Wałcz							1,29			1,26		1,36	1,20	
MIASTA MAŁE (wybrane)														
Łeba		10,47	3,61		2,45			11,26						
Ustka		11,03			2,01			4,87						
Krynica Morska	32,60			1,91			11,35				2,33			1,38

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
Hel		14,31			1,81		1,08	5,77	1,15			3,69		
Jastarnia		41,60						10,21				1,47		
Władysławowo		9,60			1,03			10,56				1,11		
Skarszewy	4,04		11,16	1,14	3,79	2,07						2,31		
Dobra	4,73	4,86		2,19	11,86	1,03						7,56		
Maszewo	2,11		12,01	1,34	2,35	1,76	1,12					2,25	1,73	
Dziwnów		27,86			2,93			4,79				2,10		
Wolin	1,52	16,43				1,09	1,20	1,49				1,32	1,36	
Nowe Warpno		34,50				2,01		1,67	1,58			6,72	1,04	
Chociwel	2,16		24,66	1,01	4,82	1,99			1,14			3,46		
Dobrzany	9,28		11,75	1,80		1,76						3,30		
Suchań	5,13			2,91	11,43	1,69						5,47		
Kalisz Pomorski	6,52		12,74		1,25	1,09	1,10					1,79	1,01	1,06
Darłowo		15,78			1,43		1,02	5,02						
Biały Bór	4,66		26,58					1,68	1,41			3,73	3,64	
Mirosławiec	5,63		10,71	1,20	2,09		1,12					4,01		

Źródło: opracowanie własne

Przeprowadzone analizy skłaniają do wyciągnięcia kilku istotnych, ogólnych wniosków.

- Pomiar natężenia specjalizacji lokalnej miast regionów nadmorskich wyraźnie wskazuje na tendencję do zmniejszania się siły tej specjalizacji wraz ze wzrostem wielkości ośrodka. Niewielkie natężenie specjalizacji świadczy o wielofunkcyjności i zróżnicowaniu działalności gospodarczej miast dużych, co warunkuje stabilność i harmonijny rozwój nawet w zmieniających się warunkach społeczno-ekonomicznych.
- Ponadto miasta Pomorza wykazują w większości słabą i bardzo słabą specjalizację lokalną, co w pewnym stopniu świadczy o rozwiniętych i zróżnicowanych podstawach gospodarczych tych miast.
- Bardzo duże natężenie specjalizacji widoczne jest jedynie w miastach małych, głównie nadmorskich lub związanych z terenami leśno-rolniczymi. Wyraźna dominacja jednej lub dwu funkcji w gospodarce miasta stanowi pewnego rodzaju zagrożenie podstaw jego funkcjonowania, bowiem jakakolwiek recesja lub kryzys w danej dziedzinie działalności może pozbawić podstaw egzystencji dużą część podmiotów funkcjonujących w tej jednostce.
- Zwracając uwagę na kierunek pierwszej najważniejszej specjalizacji poszczególnych miast zauważamy, że najliczniej reprezentowane grupy miast pod względem nadwyżki podmiotów gospodarczych dotyczą sekcji L, C oraz A.
- Stosunkowo najslabiej reprezentowane są sekcje: D, F, G, I, J, K, M. Jednakże występują one w formie nadwyżek w wielu miastach jako funkcje uzupełniające.

Literatura

- Broszkiewicz R., 1997, *Podstawy gospodarki miejskiej*, Wrocław
- Jerczyński M., 1973, *Specjalizacja bazy ekonomicznej miast w Polsce*, Prace Geograficzne IG PAN, 97
- Jerczyński M., 1977, *Funkcje i typy funkcjonalne miast. Statystyczna charakterystyka miast. Funkcje dominujące*, Statystyka Polski, 85, s. 20-30
- Kaczmarek T., 1982, *Zmiany struktury funkcjonalnej średnich miast w Polsce*. W: *Gospodarka przestrzenna miast polskich w okresie transformacji*, red. T. Markowski, T. Marszał, Biuletyn KPZK PAN, 182
- Kielczewska-Zaleska M., 1972, *Geografia osadnictwa: zarys problematyki*, Warszawa
- Matczak A., 1992, *Zmiany w strukturze funkcjonalnej miast Polski w latach 1973-1989*, Acta Universitatis Lodzianis, Folia Geographica, 17
- Rajman J., 1962, *Próba klasyfikacji funkcjonalnej pozarolniczych ośrodków pracy w województwie krakowskim*, Rocznik Naukowo-Dydaktyczny WSP w Krakowie, Prace Geograficzne, z. 10
- Runge J., 2006, *Metody badań w geografii społeczno-ekonomicznej – elementy metodologii, wybrane narzędzia badawcze*, Katowice
- Rydz E., 1985, *Zmiany w poziomie i charakterze specjalizacji funkcjonalnej Koszalina i Słupska w latach 1970-1980*, Słupskie Prace Matematyczno-Przyrodnicze, 5
- Rydz E., 1990, *Funkcje Koszalina i Słupska w regionalnej sieci osadniczej*, Słupsk

- Sokołowski D., 1992, *Zróźnicowanie małych miast Polski w aspekcie funkcjonalnym i infrastrukturalnym*, Czasopismo Geograficzne LXIII, 3-4, s. 295-312
- Suliborski A., 1983, *Niektóre problemy badań funkcji miast w świetle podstawowych założeń koncepcji systemowej*, Acta Universitatis Lodzianis, Folia Geographica, 2
- Suliborski A., 1989, *Metodologiczne podstawy badań funkcji i struktury funkcjonalnej miast*, Geografia w Szkole, 5, s. 291-300
- Szymańska W., 2005, *Touristic function an important sphere of development of medium size towns located in the Baltic region (illustrated by an example of Lębork)*, „Baltic Coastal Zone” 9, s. 169-177
- Szymańska W., 2006, *Funkcja turystyczna jako cel polityki miejskiej wybranych ośrodków Pomorza. W: Idee i praktyczny uniwersalizm geografii. Geografia społeczno-ekonomiczna. Dydaktyka*, red. T. Komornicki, Z. Podgórski, Dokumentacja Geograficzna, IGiPZ PAN, Warszawa, nr 33, s. 250-256
- Szymańska W., Szmielińska-Pietraszek P., 2007, *Główne kierunki rozwoju miasta i gminy Polanów. W: Podstawy i perspektywy rozwoju małych miast*, red. E. Rydz, Słupsk, s. 301-313
- Zajchowska S., 1967, *Podział funkcjonalny miast Wielkopolski*, Czasopismo Geograficzne, XXXVIII, 1, s. 23-35

Summary

The towns gathers on its territory the highest amount of subjects which lead its own business activity, which means that they are playing very important role in spatial organization and in social-economic development of particular regions. This concentration of activity of defined kind provokes to identify the function, which is acted by the town in its region. In the elaboration on local specialization there was applied the Florence indicator of local specialization, which served as an explanation of the intensity and the course of mentioned specialization.

Conducted researches indicate that there is noticed a huge subjection between the strength of specialization and the dimension of the town, as well as its localization in researched voivodeships. Small towns, situated mainly on the coast, in the rural area of West Pomeranian Lakeland and in the south part of Pomeranian Voivodeship, have strong local specialization. In connection with the increase of the dimension of the town, its local specialization deteriorates, what advocates for enhancing the multi-functionality of these towns. Taking into account the local specialization with regard to section of the Polish Classification of Activities there is no strict relation with the town dimension, although there seems to be some key correlation with the localization in voivodeship. While focusing on the course of first and the most significant specialization of particular towns, it turns out that the most numerously represented towns groups according to the surplus of transactors relate to the section L, section C and section A. Rural towns are indeed small and located in rural or forestry areas of voivodeships, e.g. on the plain of Słupsk (Slawno), at the height of Polanow (Kepice).

The specialization of business activity in the sphere of fishing applies to the towns on the coast, associated with the marine fishing. Moderately large group are represented by urban centres, characterized by the specialization in the sphere of mining (section D). In this case the specialization includes transactors whose job is to obtain mineral aggregates or building stones, what is connected also with the deposits of these aggregates, e.g. in the area of Biały Bor or Gdansk. Remaining sorts of specialization are to a certain extent represented in a lesser amount and concern on singular towns, but these function appear in the shape of surplus in many cities as complementary functions.